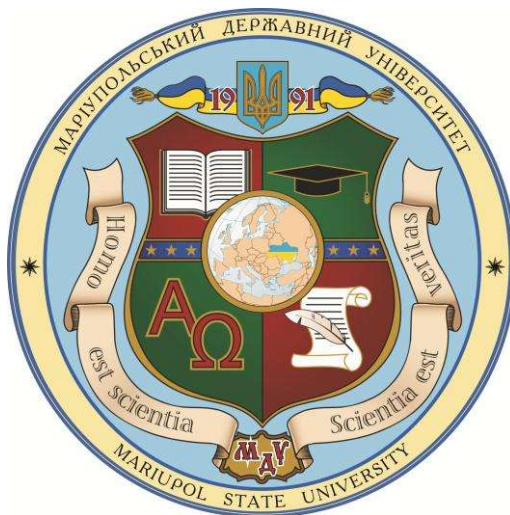

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XV підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

01 лютого 2013 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2013

УДК 061.3 (063)
ББК 94.3я 431

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2013. – 452 с.

Друкується за ухвалою вченої ради Маріупольського державного університету (протокол № 4 від 26.12.2012)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Брітченко Г.І., д.е.н., проф.; Булатова О.В., к.е.н., проф.; Бушаков В.А., д.філол.н., проф.; Волошин Ю.О., д.ю.н., проф.; Качинська Н.О., к.політ.н., доц.; Кіндюк Б.В., д.геогр.н., проф.; Коляда Ю.Є., д. ф-м.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Ніколенко Л.М., к.ю.н., проф.; Оленіч Т.С., д.філос.н., проф.; Пономарьова І.С., д.і.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д. культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.

Збірник містить матеріали XV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 01 лютого 2013 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

© Маріупольський державний університет

спеціальної освіти, що разом складає 20 кредитів. Отже, в Європейському Університеті Кіпру опановуючи магістерську програму «Спеціальне (Поєднане) навчання», студент має отримати 120 кредитів.

Таким чином, досвід університетів Республіки Кіпр з підготовки вчителів поєданого навчання є корисним для української системи професійної підготовки педагогічних працівників, сприятиме формуванню змісту професійно орієнтованих магістерських програм.

Література

1. Συμεωνίδου Σ. Ενιαία Εκπαίδευση: Η πορεία προς το ενιαίο σχολείο. / Σιμώνη Συμεωνίδου // Τμήμα Επιστημών της Αγωγής. – Πανεπιστήμιο Κύπρου. – 8σ.

2. Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Προγράμματα Σπουδών. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ucy.ac.cy/goto/scienceed/el-GR/WelcomeMessage.aspx>

3. Σχολή Τεχνών και Επιστημών της Αγωγής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Προγράμματα Σπουδών. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.euc.ac.cy/easyconsole.cfm/id/174/lang/el/dep/164/program_id/29

УДК 37(477)

Задорожна-Княгницька Л.В., к. пед. н., доцент

ПЕДАГОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ НАУКОВОГО ПОШУКУ

Визначення місця та статусу педагогічної антропології в системі сучасних наукових знань про людину є предметом низки наукових дискусій. Складність вирішення цього питання обумовлюється тим фактом, що педагогічна антропологія як самостійна галузь знань знаходиться у «донауковій» стадії розвитку, характерними рисами якої є: різноманітність ідей та поглядів, відсутність парадигми, розбіжностями у вирішенні методологічних проблем.

Аналіз сучасних досліджень, здійснюваних науковцями у межах педагогічної антропології, дає підстави для виокремлення трьох підходів до розуміння її сутності:

- як самостійної галузі знань про людину, що виховує та виховується;
- як напряму експериментальної педагогіки початку ХХ ст.;
- як методології сучасної педагогіки.

Такі підходи в розумінні сутності педагогічної антропології вказують на складність та важливість її статусу. У свою чергу розробка теорії будь-якої науки неможлива без її історії, ретроспективного аналізу ключових ідей, поглядів та концепцій, що у подальшому складають її основу.

Антропологічна традиція освіти має тривалу історію. У вітчизняній філософсько-суспільній думці проблема антропологічного розуміння людини була висвітлена в працях Г.Сковороди, М.Гоголя, П.Юркевича, В.Зеньковського, К.Ушинського та інших.

Одним з перших дослідників, що підняли питання педагогічної антропології як галузі знань, був К.Ушинський, увівши це поняття у своїй фундаментальній праці «Людина як предмет виховання. Досвід педагогічної антропології». Основоположник педагогічної науки виходив з ідеї необхідності всебічних знань про людину, на яких має базуватися педагогіка як практична діяльність. Однак, використовуючи термін «педагогічна антропологія», К.Д.Ушинський ніде не називає її автономною галуззю наукового знання. Педагог трактував це поняття як загальну антропологічну основу педагогічної теорії та практики, тобто він не ставив перед собою завдання створення нової педагогічної дисципліни, однак ретельно аналізував філософські, релігійні, психологічні, фізіологічні уявлення свого часу, що могли бути покладені в основу педагогічної теорії та практики, результатом чого стало створення своєрідної педагогічної

концепції, філософськи й науково обґрунтованої, глибокої та практично дієвої, що й обумовило її тривалий вплив на розвиток вітчизняної педагогічної думки.

Ідею необхідності антропологічних засад педагогіки, висловлену К.Ушинським, було розвинуто в межах інших концепцій К.Венцелем, П.Каптеревим, М.Демковим, П.Юркевичем та ін. педагогами XIX ст., що обумовило високу теоретичну культуру вітчизняної педагогічної науки зазначеного історичного періоду. Однак у межах досліджень зазначених просвітителів відсутні спроби надати педагогічній антропології статусу самостійної науки. Сам термін «педагогічна антропологія» на тривалий час зник з наукового обігу, однак ідея антропологічного обґрунтування педагогіки послідовно реалізувалася у наукових розвідках.

У вітчизняній педагогіці післяжовтневого періоду протягом значного часу проблематика педагогічної антропології не привертала увагу дослідників. У той час, як західноєвропейська наука міцно стояла на позиціях антропологізму. Значними успіхами у зазначеному контексті характеризувалася німецька педагогічна теорія та практика. Наукові розвідки Р. Бенедікта, О. Больнов, Й.Дерболава, Р.Лохнера, М.Міда, Г.Рота, Г.Ноля, В.Лоха та ін. стали фундаментом в утвердженні антропологічних засад педагогічної науки.

Однак кожний з науковців по-різному реалізував педагогічній антропологічний підхід в педагогічній теорії. А.Флітнер вважав, що філософська антропологія, яка досліджує сутність людини, є світоглядною основою педагогіки (тобто педагогічна антропологія розглядалася як «педагогічний» варіант філософської антропології. В.Лох основним питанням педагогічної антропології ставив обґрунтування сутності педагогічної діяльності, спрямованої на людину. І.Дерболав вбачав у педагогічній антропології одну з педагогічних дисциплін, що слугує методологічною основою педагогічної діяльності. З часом у Німеччині педагогічна антропологія набула статусу самостійної педагогічної течії зі своєю ідеологією, методологічною основою та проблематикою.

Сучасні дослідники, підкреслюючи значущість результатів теоретичних досліджень німецьких вчених, звертають увагу на наступні досягнення педагогічної антропології:

1. Обґрунтування розуміння освіти як необхідної ознаки людського буття, як процесу становлення особистості.
2. Виведення цілей та засобів освіти з сутності людини.
3. Розширення кола традиційних понять педагогіки, введення до категоріального апарату педагогічної антропології нових понять, що відображають людську сутність («життя», «свобода», «сенс», «антропологічний простір»).

У вітчизняній педагогіці радянського періоду ідея педагогічної антропології довгий час не була предметом наукового інтересу. Першу спробу відродження педагогічної антропології було здійснено Б.Ананьєвим у контексті аналізу проблеми особистості в психології. Науковець звертав увагу на необхідність створення педагогічної антропології як спеціальної наукової дисципліни. Хоча психолог не розробляв проблем педагогічної антропології, обґрунтування ним антропологічних засад педагогіки значно розширило коло досліджень в галузі педагогіки.

Новим поштовхом у розвитку досліджень у царині педагогічної антропології стала зміна концепції виховання в 80-90-х рр. XX ст. на особистіснозорієнтовану, гуманістичну. Саме тоді поновлюються спроби розробки теоретичних засад педагогічної антропології як цілісної системи знань. Однак дослідження в зазначеній площині носили несистематизований, розрізнений характер, що обумовлювало неоднозначність трактування предмету педагогічної антропології, а значить і її положення в системі антропологічного й педагогічного знання.

Найбільш повно та змістовно результати досліджень в царині педагогічної антропології представлено в Росії, де накопичено значний масив дисертаційних робіт, монографій, підручників та посібників, що складають нині джерельну базу педагогічної антропології. У зазначеній площині найбільш значущими виступають дослідження,

здійснені Б.Бім-Бадом, І.Коротовою, В.Максаковою, Е.Шияновим, В.Слободчиковим, Є.Ісаєвим, Т.Петруніною. Свідченням виключної значущості педагогічної антропології в російській педагогічній теорії та практиці є підготовка фахівців ОКР «Магістр» за спеціальністю «Педагогічна антропологія», здійснювана за ініціатииви Російської Академії Освіти з метою підсилення науково-педагогічної та науково-дослідницької складової російської шкільної освіти. Створена на засадах ідей академіка Б.Бім-Бада, сучасна програма підготовки магістрів здійснюється в Російському державному педагогічному університеті ім. А.І. Герцена (Санкт-Петербург) та інших педагогічних університетах Російської Федерації.

В Україні актуальність досліджень проблем педагогічної антропології обумовлюється необхідністю розробки й упровадження антропологічного підходу в освіті. Проблемам розвитку особистості й гуманістичного навчання та виховання присвятили свої праці В. Андрущенко, Г.Балл, І.Бех, В.Бондар, Л.Вовк, С.Гончаренко, О.Дубогай, І.Зязюн, В.Кремень, В.Кузь, В.Луговий, В.Мадзігон, Ю.Мальований, С.Максименко, О.Мороз, В.Муляр, Н.Ничкало, В.Пазенок, Д.Пашенко, О.Савченко, О.Сухомлинська, А.Хуторський, М.Ярмаченко, О.Ярошенко. Однак в жодній з цих робіт не розкривається предметно сутність, категоріальний апарат, зміст та сфера інтересів педагогічної антропології.

В історії наукових досліджень за часів незалежності України з проблем педагогічної антропології було захищено лише одну дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук (І.Аносов «Антропологізм як чинник гуманізації освіти (теоретико-концептуальні основи)»), та одну - на здобуття наукового ступеня кандидата філос. наук (Л.Задорожна «Педагогічна антропологія в соціально-філософському контексті»); опубліковано три підручники (І.Аносов «Педагогічна антропологія», В.Приходько, В.Бочелюк, О.Шевяков, В.Малий «Педагогічна антропологія і вища школа», А.Возняк «Педагогічна антропологія»). Існує низка розрізнених досліджень, що стосуються різних аспектів педагогічної антропології (М.Баяновська, Л.Ваховський, Г.Грама, Н.Дічек, О.Кот, М.Кудлаєва, В.Куликов, С.Некрасова, В.Табачковський, М.Окса, С.Якименко та ін).

Отже, незважаючи на актуальність проблеми розробки теоретико-методологічних проблем педагогічної антропології, вона певною мірою, залишається поза межами використання у педагогічній практиці і не означена в теоретичних обґрунтуваннях гуманізації освіти. У той же час сучасна освітня діяльність вимагає нагального розв'язання злободенних суперечностей у навчанні та вихованні, зокрема шляхом використання синтезувальних можливостей антропологічного підходу. Такий стан наукової розробленості зазначеної вище проблеми надзвичайно актуалізує дослідження вітчизняних учених у зазначеній площині.

Література

1. Аносов І.П. Антропологізм як чинник гуманізації освіти (теоретико-концептуальні основи): автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Аносов Іван Павлович ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2004. - 46 с.
2. Бим-Бад Б.М. Антропологические основания теории и практики современного образования / Б.М.Бим-Бад. — М., 1994.- 264 с.
3. Дічек Н.П. Педагогіко-антропологічні дослідження як рушійна сила розвитку педагогіки у другій половині XIX ст. [Електронний ресурс]/ Н.П.Дычек. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzspp/2009_4/statti/1.html - Назва з екрану
4. Задорожна Л.К. Педагогічна антропологія в соціально-філософському контексті: Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / Задорожна Любов Кирилівна ; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д.Ушинського. — О., 2007. — 21с.
5. Петрунина Т.А. Педагогическая антропология в системе педагогического знания [Электронный ресурс] / Т.А.Петрунина. — Режим доступа : <http://www.osu.ru/doc/1026/author/2934/lang/0> — Название с экрана.